



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΑΦΝΗ

Η ΑΡΚΟΥΔΑ

Τόν καιρό που ζούσα στ' 'Ανάπλι, ένας από τους πιο αγαπητούς μου περιπάτους ήταν να πηγαίνω στην Πρόνοια, το ιστορικό προάστειο όπου γίνονταν η 'Εθνική Συνέλευση του '32. Έκεινο τόν καιρό υπήρχαν άνοιξη τα τείχη με τά οποία ο Προβλεπτής της 'Γαληνοτάτης Δημοκρατίας» Ανδρουστίνος Σαχουρόδης είχε ασφαλίσει την πρωτεύουσα του βενετοκρατούμενου Μοριά, υπήρχαν η Πύλη της Ξηράς και η Φόσσα.

Ο δρόμος για την Πρόνοια είναι πλατύς και γραφικός. Περνά έξω από το Παλαμίδι που ύψονταν φοβερό, με τις ντάτιες του και τά κανόνια του. Πιο πέρα είναι το εκκλησάκι του 'Αγίου 'Ιωάννου του Θεολόγου, χτισμένο τόμα από τόν τόν Καποδίστρια μέσα σε πεύκα και κυπαρίσσια εξατοχρονίτικα. Κ' έτσι πηγαίνοντας κανείς φτάνει στο περίφημο Λιοντάρι, τό Βαναροξικό, σκαλισμένο στην πλαγιά ενός λόφου από τό γλύπτη Σίγγελ αξιοσημειωτικό του 'Οθωνα.

Έδω ή φύση έχει κάποια επιβλητική αγριότητα. Δεξιά οι βράχοι, που όσο πάνε ανεβαίνουν, σαν τά κύματα μιας θάλασσας που μαρμαρώσαν άβυσσα θαρρείς, από θείκη προσταγή. 'Αριστερά τ' αγράδια κ' οι βράχοι, που στέγονται ανάμεσα τους τά φάδια κ' άλλα σερπεντά της γης. Φόντο ή θάλασσα, τό Μπούρτζι, τ' 'Ασπίτικα βουνά. Και τό πέτρινο Λιοντάρι, ξεπλουμένο, με τό ωραίο κεφάλι άζουμιτισμένο στά μπροστάνια ποδάκια, κοιμάται τόν αιώνιο ύπνο και συμβολίζει τόν βίαιο τού θανάτου για κανόνες που αναπαύονται στην οίξη τού λόφου τούτου, μακριά από τή μητρική τους γη. Μιά επιγραφή, σκαλισμένη στο βράχο, μας λέει :

«Ο αξιοσημειωτικό και ιστορικό της Βασιλικής βασιλικής Μεταφύλαξης τούς τούς αντιστοιχίας τών 1833 - 1834»

Και πιο πίσω, φρονιάτες από τήν ψηλή μάντρα τού παλιού κοιμητηριού, σκεπτόνται οι κορφές τών κυπαρισσιών, άγροπνοι τών νεκρών παριστάτες.

Τήν άνοιξη ο τόπος έστρωτος παίρνει μιάν έξωτική όμορφιά. Άλιμασιές, θυμαίρια, μελιπόχορα φροντίζονταν σά φλόγες πράσινας, ζιτάνες, μαριές, μέσ' από τις σκιές τών βράχων, κ' άγροφιλοέτες που ζελετιούνται παντού, άνοιξη κ' άνάμεσα στά πόδια τού Λιονταριού-Κιρκινέζια ζαυθίζουν μέσα στον χροσταλλένιο αϊθέρα άεροζυγιάζονται λίγο κ' ύστερα χάνονται κατά τό Κίστρο. Σπορηγίτια, σπινούρια, γαλιάντες, πουλάκια τού Θεού, γαρίζουν τόν άερα με τήν ζεληδιστή τους χαρά. Κ' ένα χαριτωμένο χαλι από χαμομήλι, παπαρόνες, μπλονέτες, καρπανούδες, πάει τόν κατήφορο, επιδέξια στρωμένο...

Μού άρσεν να στένω έδω για κάμποσο, άπολαβαίνοντας τή μελαγχολική όρμηά τού τόπου, μέσα στη σιωπή και στη γαλήνη, που δέν τήν έτάραξε παρό ή ήχος καμιάς μακρινής κωμπάνας, ή τό ζαυτίου τών κωμπανιών. Άνθρωποι σπάνια περνούσαν από δώ. Άλλά μιá μεριά, ένα δειλινό, είδα μιá παράξενη είκόνα:

Κάτω από τό λόφο, στο πλάτωμα, ήταν κατασκευασμένοι τουροζογυφτοι. Τέσσερα—πέντε τσαντήρια από λινάτσες κ' άλλα παλιόπανα, γύρω τά γυροτόπουλα που παίζαν μισόχρονα στη γλάνη, τά σκελιά που γλύφανε κάποια ποικιλιακά—τρούζι γαίτες μοίρες, ζωομέντες, που θύμιζαν Σαξσηπριζές στοιγγές. Λίγα βήματα πιο πέρα βόσκανε τρία άλογα. Ένα μεγάλο καζάβι, στήμενο έπάνω σε ψηλή πορστιά, έβραζε. Οι άτοιγγανοι φτείνανε τό βραδινό τους φαγι.

Ένας γέρος με παλαιά φρόδια, με τούφρες άσπρον μαλλιών γύρω από τους χροτάφους, μ' ένα χρυσό χαλκά περισμένο σκουλα-

ρφη στ' άριστερό αυτί—σά νά ξεπήδησε από Φλαμανδική τέλα—καθότανε στο άνοιγμα ενός τσαντηριού και καταγινότανε νά φτιάξη ένα ντέφι. Τή στιγμή εκείνη, ο γέρος κάθονταν τά παφλένια ζήλια και τό ντέφι κουνούσε. Άζαφρα, έβγαλε τήν πίπα από τά δόντια του κ' έμπηξε μιá φωνή που ήταν σαν νά βγαίνει από σκουριασμένη κλαπάδρα :

— Ναζαμάα !... Ναζαμάα !...

Μιά κοπέλλα λιγνή, μελαφρήμ κόκκινο πλαδοτό τσίτι, νύστη, έν' άγουρο φρούτο βγήκε από τό τσαντήρι φρόνοντας στο γέρο τόν καφφέ του μέσα στο μπράκι κ' ένα μπροστάνινο ζαφρά.

Πήγα κοντά στο γέρο άτοιγγανο κ' έπιασα κουβέντα μαζί του. Μιλούσε πρόθυμα. Με κανία τά τουροζομείκια που μιλούν οι γύφτοι, μού ζωοράφισε τή ζωή τους και τή φτώχεια τους. Μπαζόχο τόνε λέγανε αυτόνα, και κανή που τούφρες τόν καφφέ του ήτανε ή έγγονά του, ή Ναζαμά, δεκάξη χρονών κοπέλλα.

Τήν παντοφάρνα κούλα τόν περασμένο μήνα με τόν Χαήλη, που ήτανε λιγάκι μπασμένο στα χόρνια, μ' ήτανε δουλειά της άνθρωπος κ' έπαιτα είχε και τό ζώ του. Από τής Βουργαριάς τά μέση κρατούσε ο Χαήλης, γ' αυτό δέν ήξερε καλά «δικό μας γλάσας—τά κομμάτια ! Μιά μέρα τόν άπάντησαν εκεί κατά τή Θεσσαλία, με άλλη γυροτογυριά, είδε τό κορίτσι, τού άρσεν και τούς άκολούθησε με τό ζώ του. Στόν κάμπο τής Κόσθας, τόν περασμένο μήνα, μιá νύχτα με φραγγάι, τούς παντοφάρνα ήθελε δέν ήθελε ή Ναζαμά με τόν άτοιγγανό τρώπο.

— Και τόρα που ν' τοξ ο κ' ετιχητισμένο γυμνός ; ρώτησα.

Γαμψός : 'Ανάπλι !

Και ο γέρος με μιá άνοιχτή χειρονομία μούδειξε τήν πόλη, όπου μαζί με τούς άλλους άντρες και τις νέες γυναίκες είχε βγει κ' ο άντρας τής μισούλας τής Ναζαμάς. Ο γέρος έπρόστανε ν' άνοιξο τήν καλίμα μου στην έγγονή του ενά πη τό μοίρα σου». Λέχτηκε. 'Η γυροτοπούλα εκάθησε πλάγι μου, στον ίδιο βράχο, και τό πρόσωπό της με τά μεγάλα ανατολίτικα μάτια πήρε μιάν έκφραση Πυθαγώ. Λίγο άκόμη και θάρβαντε ο χρομάς. Μά τήν ίδια στιγμή άκούστηρε πίσω από τά δέντρα, από τό μέρος τού δρόμου, μουγγαλά. Τά άλογα σήκωσαν τό κεφάλι και άρτίστησαν. Τά σκελιά παρότησαν τά ποικιλιακά και ζούσανε κατά πη. 'Η Ναζαμά άρφησε τό χέρι μου νά πέση και πήρε κοντά στον καρπό της. Ο γέρος Μπαζόχος είπα :

— Χαήλης έξερτα !

Σέ λίγο φανερώθηκε κ' ο άντρας τής Ναζαμάς με τό « ζ' ω τ ο υ ». Ήταν ένας άθλιος, μαρσοκίτρινος, βλοσυροκίμενος σατανάτης, που έδειχνε και μεγαλείτητα, με παλιόροχα, μ' ένα μαλακό καπέλλο στο κεφάλι, με μάτια σά σβουμένα μέσα στό κόρξ τους. Κοίμα σε σένα, Ναζαμά, ρώτα στα κάλλη σου...

Ο Χαήλης κρατούσε στον όμο του ένα κοντάρι, και στο άριστερό χέρι τό ντέφι. Πλάγι του, δεμένη από χοντρή άλωσίδα, μιá μπρόσση άροζούδα, άκολουθούσε ύπακουχη μεσομένη. Πώς νά περιγράφο τήν τεταύποδη ζωομορφία της ; Τό ζετανό τριχώμα της ήταν φαλιδιαμένο έδω και κει από τούς προληπτικούς, και μέσ' από τις γούβες φανότανε άθλιο τό τομάρι της. Ο σκελετός της— ή μαρσοκακιλιά, τά παιδία— ξεχώριζαν έτσι που σούζανε λήψη. Δέν τής φορούσε φίμωτρο, και σιστά, γιατί πώς θα είχε τή δύναμη νά δαγκώσει τό μισοφρόμο εκείνο ποίμα, που άκολουθούσε στο πλευρό τού άρέντη του μ' ένα περπάτημα κουρασμένο, λιχνιστικό, σαν τρέξιμα, με τις πλατείες μαλλιαρές πατούσες του, που εφαριό-



Ο Χαήλης με τό Μάζο του



ζονταν δάκρυα στο χρώμα του δρόμου ;...

Ο Χαϊλής έμοιαζόμοιρος κατι στο γέρο, έπαιφβοζοίταζε τη γυναίκα του, πετάζε γάμοι το ντέφι και το ζοντάρι, και πήγε να δέση την άροζούδα σ' ένα παλούκι, κοντά στ' άλογα που την ύποδεχτηκαν με χλιμντρώματα. Μά ο γέρο Μάρκος, πτό πραχταϊζός έπρότεινε στο γαμζού του να κίνη μια παραόσταση για τιμη μου!

— Να χορέψη τ' άροζούδι για τ' αφέντη...
Θυμήθηκα κάποια μπαλλάνα του Ίφρον. Έχε τον τίτλο «Αναμνήσεις», μά βράζει ευκαρία ο ποιητής να μάς εξηγήση με ποιόν τρόπο οι άτσιγγανοί μαθαίνουν την άροζούδα να χορεύη. Άνεράζουον το ζώο έπάνο σέ μια μεγάλη λαμαρίνα κι' από κάτω άνάθουον φωτιά. Ένας άτσιγγανός άρχίζει να τραγουδή ένα μονότονο σκοπό, παίζοντας τ' όργανο του ή χτυπώντας το ντέφι του. Το ζώο, που τά πόδια του ζεματίζονται, χοροπηδά άπελπισμένος και το μαρτύριο αυτό εξακολουθεί για κάποτη ώρα κι' επαναλαμβάνεται τις άδόλοφες μέρες, πάντα με το ίδιο τραγουδι. Άργότερα, μόλις η άροζούδα άκούσει το μονότονο σκοπό και το ντέφι, χοροπηδά και χορεύ φωτιά, άζόμη και μέσα στους δρόμους τών πόλκων, στά ζωριά, στά πανηγύρια—χορεύει από βασανισμένη συνήθεια. Κι' ο άτσιγγανός συνάξει δεκάρες.

— Αυτό τ' άροζούδι, αφέντη, δίνει φομή σέ πέντε φαμίλιες, μου είπε ο γέρος με έπισιμότητα, δείχνοντας γέρο τά τσαντήρια.
Ο Χαϊλής ήταν έτοιμος για την παραόσταση. Έβγαλε μά φονή: — Χαΐντε, Μάρκο !... Μάρκο !...

Και άρχισε ένα κλαψάφικο σκοπό, συντροφεύοντας τη φονή με το ντέφι :

Κονάι, γκαζάι, άπι: έλ φεί Σαντέν, σεντέν έιφί...
Μά το κουμμομένο από τά βάσινα όλης της ήμέρας ζώο, δέν ήθελε να σηκωθεί στά δύο πόδια και τότε ο γέρος θυμωμένος, το χτύπησε στη μέση με το ζοντάρι, δυό—τρεις φορές. Σηκώθηκε τότε κι' άρχισε να φέρη γέρο με το λικαντικό της βάδισμα, πάντα μονογγαίζοντας κι' άγκομαζώντας σπαραχτικά.

— Θά πενήνη το κακόμοιρο, είπα.
Δόστε του να φάη.
— Δουλέψη πρώτα, δουλέψη ; άπάντησε σβαρός ο γέρο Μάρκος: «Υστερα φαί.

Ο Χαϊλής ήθελε σώνει και καλά να εκλέσει δάκρυο το προγραμμα της παραόστασης. Άηλαδή : «Πώς πού το νοκούρη στο εκκλησιά ; » «Πώς κοιμάται ο γέρος με τη γούα και άλλα τέτοια. Μά ο διστυχιμένος ο Μάρκος πενοήσε, άγκομαζούσε και τά νομμερα γίνονταν άθλια. Στο τέλος ο Χαϊλής έφερε την Άροζούδα μπροστά μου, την έπρόσταζε να σηκωθεί πάλι όρθια και... να με χωροτήση στουατωτικά. Ο Μάρκος δέν υπάκουγε. Άλεγκαντίς επρόβλεζε και ήταν φανερό πως δε στανότανε καλά ούτε στα τέσσερα πόδια του. Άναγε τότε από το πείσιμα του ο γέρος και με τά ζοντροπάπουσά του πάτησε δυνατά, με λύσσα, δυό—τρεις φορές τά μπροστινά πόδια του ζώου, θέλοντας έτσι να το άναγκάση να σηκωθεί !

Σακατεμένο από τον λόγο το κακόμοιρο το ζώο, σηκώθηκε τέλος μπροστά μου, στήλωσε άπάνω μου τά λιπτημένα του μάτια και με το δεξιό του πόδι έκανε το «σηΐμα ! ». Έλεται, σοσιάντησε γάμο, ένας σωρός πετσιά και κόκκαλα. Έφοξε στο ντέφι του άτσιγγανου μεριζές δεκάρες. Ο Χαϊλής έκανε ένα τεμενά ευχαριστημένον και σένοντας τον ταλαίπορο το Μάρκο από την άλυσίδα, τον ξανάφερε κοντά στ' άλογα. Άμέσως ήθε δε κοντά στο ζώο η Ναχαμά, φέρνοντας μέσα σ' ένα κόσκινο τη τροφή του, πίτουρα, και παλιζώματα φομή. Μά το ζώο τώρα δέν ήθελε να φάη. Λαζάνιζε και άγκομαζούσε σαν έτοιμοθάνατο.

Πήγαινα κάθε μέρα στα τσαντήρια τους, γιατί κάθε μέρα η μικρούλα η Ναχαμά κατι είχε να προσέση στις προφητείες της για το ροιζικό μου.

Μιά μέρα όμως βρήκα τους άτσιγγανους σέ μεγάλη άπελπισία. Ο Μάρκος είχε αφήσει το μάταιο τούτον κόσκινο. Έκει κατά τά χωριάματα, ένα άτσιγγανόπουλο τον έφορξε ζυλιασμένο του μάκρου, έπάνω στην πατημένη γλήη και στο κορμί του περπατούσαν μεγάλα μάθηα μερηγίλια και φτερούγιαν χρυσομούγε.

Και τώρα, οι άτσιγγανοί, μαζεμένοι κύκλο γύρω από το Μάρκο κλαίγανε, όχι αυτόνε βέβαια, μά τη μοίρα τους. Ο Χαϊλής σεργιάνιζε άπάνω—κάτω, βλαστημώντας και φτύνοντας κατά γής. Ο γέρο Μάρκος καθισμένος σ' ένα βρωμα, κάπιζε την πίπα του, συλλογιμένος, κοιτάζοντας μαζουά, κατά τά βουνά.

Η Ναχαμά ήταν κλαμένη.

Και μόνο τά παιδιά συνεχίζανε τά παιχνίδια τους.
Σέ μια στιγμή, ο γέρος έδωσε μά διαταγή. Δυό άντρες πήρανε μαχαίριά κι' άρχισαν να γόδρονον το πτώμα της άροζούδας. Σέ λίγο το τομάρι άναποδογροισμένο, γυάλισε στον ήλιο, μουντό, και κατά γής άπόμεινε, το κορμί, έλεινιό θέμα, φαγούζοντας, με το στόμα άνοιχτό, δείχνοντας τ' άσπρα του δόντια...

Γρήγορα— γρήγορα, οι άτσιγγανοί έτοιμάστηκαν για φεγάλα. Μάζεψαν τά τσαντήρια τους, τά σίνεργα, τις προστιές, τά λεβέτια. Τά φόρτωσαν στ' άλογα τους.

Βασιλευς ο ήλιος. Ο γέρος έδωσε τη δια-



ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΛΑΚΩΝΙΣΜΟΙ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΛΑ

Τό στοιχημα του Βολταΐρου και του Πιρών. Η άλληλογραφία δύο φίλων. Πώς εγνώσθη στον Ούγκώ ο θάμβος των «Αθλίων». Η σημασία του «Έάν». Άνεκδοτα Λακωνικών. κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ο Βολταΐρος και ο Πιρών έστοιχημάτισαν κάποιε ποιός από τους δυό τους θα γράψη στον άλλον το παιδ σύντομο γράμμα. Στο στοιχημα αυτό είχαν το δικαίωμα να μεταχειρισθόν όποια γλώσσα ήθελαν.

Πρώτος άρχισεν ο Βολταΐρος. Λίγο πριν άναχωρήση για την έξοχή, έγραψε στον Πιρών τά εξής : «Eo rus» (πηγάλινω στήν έξοχή). Έθελουσος δευτάκι τη νίκη κι' έτριβε τά χέρια του από την έκανοποίηση, όταν έλαβε από τον Πιρών την έξής άπάντηση : «I. (πήγαινε !)

Κι' έτσι το στοιχημα το κέρδισε, φυσικά, ο Πιρών.

Δυό άγγλοι φίλοι, προκειμένον να χωρισθόν για να ταξιδεύσουν σέ χωριστή χώρα, ο καθένας τους, έδωσαν άμοιόβικαν ύπόσχεση άλλλληλογραφούν τακτικά. Έτσι, από λίγον καιρό ο ένας απ' αυτούς θυμήθηκε την ύπόσχεσή του, και άπεφάσισε να γράψη στο φίλο του. Έπειδή όμως έουχε να είνε πολύ άπησυχολήμένος ήρέσθη σέ να σημειώση επάνω σέ μια λευκή κόλλα χαρτιού ένα... έρωσηματικό να την κλείση μέσα σ' ένα φάκελλο, και να την πεχυρομήση.

Ο φίλος του έννόγησε άμέσως ζαι το : « αυτό έσήμινε - Τι νέα ; »

Άντι άλλης άπάντησεως λοιπόν του έστειλε μέσα σ' ένα φάκελλο μια κόλλα χαρτί... έντελής άγραφή, πράγμα που έσήμινε «Τίποσα»!

Σχετικό με το προηγούμενο είνε και το έξής άνεκδοτο του Β. Ούγγου: «Όταν έκυκλοφόρησεν ή α' έκδοσις των «Αθλίων» του, ο συγγραφέας τους, ο όποιος βρισκόταν τότε εξόριστος σέ εξωτερικά, άνοπομονώντας να μάγη πώς πήγαινε ή κυκλοφορία έστειλε το έξής λακωνικόστο τηλεγράφημα στον έκδότη του : « ; ».

Και ο έκδότης του μιμούμενος το παράδειγμα του, έσχηλογράφησεν εις άπάντησιν : « ! ».

Κάποιος Πέρσης βασιλευς έγραψε κάποτε στον βασιλέα των Λακωνικών Λύσανδρο :

« Έάν εισχωρήσω στήν Έλλάδα, ή προπολήσω τά πάντα ! »

Ο Λύσανδρος ήρέσθη να του άπάντηση με την έξής μόνο λέξη : « Έ ά ν... »

Ο πρώτος «εισχυρήτων» στή Σπάρτη τήν... «μόδα» των λακωνισμών ήταν ο Λυκοδρόγος. Οι άπάντησεις του ήσαν πάντοτε σύντομες και επιγρημικτικές. Κάποτε τον ρωτήσαν :

— Πώς νομίζεις ότι θα ήταν κακοφότο να κάρουμε τους έχιρούς μας να μη τολμούν να εισβάλλουν σέ εδαφός μας ;

— Πιχρήμενους πτωχοί, και πικριτόμενοι πάσης φιλοδοξίας ! άπήγησεν ο Λυκοδρόγος.

Παράδειγμα της άλληλογραφίας των φίλων. Ο ένας γράφει στον άλλον ένα σύντομο γράμμα, και ο άλλος απαντά με ένα σύντομο γράμμα.

Τους κοιτάζει από ένα θρησματοκι. Προτού στρέψου, στο λοφο, η Ναχαμά γούσε σέ μια στιγμή το κεφάλι και με άποχαρήτησε μ' ένα σάλεμα του χερσιού...

Βράδαιζε. Ένα κοπάδι από κρετινέζια ζώονα, κατέβαιναν όλοένα με θριαμβευτικές κραυγές, φέρνανε γούρος ψηλά, έπάνω από το φοφάι, που ή κομμάδι του γροιστώτανε κυλά : στον άερα. Κι' ότα' έγο βούθημα κιάποτο διάστημα μαζουά, είδα όμα έκείνα το κοπάδι να πενοήσαν, να γίνονται ένα φτεροτό κορβάρι και να πέφτουν επάνω του όλα μαζί, καταζούρα.

Κι' από μαζουά, από τις ντάπιες του Παλαμηδιού, από τις βρωροπηλιές, είδα να γόδρονται άλλα και άλλα, κολιζώντας σφιγγά κι' άναπομόνα.

Στέφ. Δάφνης

